

Öğretmen Gözlemlenmenin Öğretmeyi Öğrenmedeki Yeri Nedir: Öğretmenin Kariyerinde Fark Yaratabilir mi?

Osman SABUNCUOĞLU (*)

Öz: Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecinin merkezi konumundadır. Öğretmen eğitimi ve mesleki gelişim, eğitim sisteminin yenilenmesi ve geliştirilmesi gereken öğretim süreciyle ilgili en önemli iki yönüdür. Öğretmen eğitimi öğrenci-öğretmenin hangi bilgi ve becerileri edineceği sorununu yaşarken, mesleki gelişimin en önemli sorunu mezuniyet sonrası öğretmenin öğrenmeye karşı tutumudur. Geleceğin öğretmeni üniversite diplomasını aldığı zaman, öğrenme sürecinin sık sık sona erdiğini düşünmektedir. Aksine, yetkin öğretmen için öğrenme ve mesleki gelişim yaşam boyu veya sürekli devam eden bir süreçtir. Öğretmenliğe karşı ilgi ve heyecanını kaybeden ve mesleki olarak tükenen öğretmen, öğretim tarzını değerlendirmek ve dil öğretim kalitesini geliştirmek için yeni bir başlangıç noktası bulması gerekmektedir. Gelişme, performans ölçme ve işbirlikçi amaçlarla okul ve üniversitelerde yaygın olarak kullanılmakta olan öğretmen gözleme modeli, öğretmenin öğrenmesi ve gelişimi için etkili bir alternatif olabilir. Bu mesleki gelişim modeli; öğretmenin ihtiyacı, ilgisi, hedefi ve beklentisi göz önüne alınarak tasarlanır ve bu gelişim öğrenciye yansıtılırsa, öğrenci daha başarılı öğrenme sonuçlarına ulaşabilir. Bu yansıtmaya dayalı mesleki gelişim modeli, karşılıklı öğrenme anlayışıyla yapıcı ve destekleyici bir şekilde dil öğretimini değerlendirerek iki öğretmene öğretmenlikte mükemmel olmasına fırsat verebilir. Öğretmenlik kariyerinde mükemmel olması ve pedagojik yeterliklere ulaşması öğretmenin eğitim alanındaki değişim ve yeniliklere karşı takındığı tutumdan dolayıdır. Bu tutumu ölçmek için üniversitede görev yapan İngilizce okutmanlarına uygulanan ankette; öğretmen gözlemlenmenin öğretim kalitesini geliştirdiği, işbirliğini artırdığı ve daha iyi öğretmenlik yapmak için katkı sağladığı görülmektedir. Öğretmen üniversitede eğitilebilir, fakat mezuniyet sonrası mesleki gelişimi istemeyebilir.

Anahtar Kelimeler: gelişim, değerlendirme, işbirliği, yansıtma, değişim

*) Dr. Academic, Horizon Academy
(e posta: sabuncuosman@yahoo.com)

The Place of Peer Observation in Learning to Teach: Can it Make a Difference in the Teacher's Career?

Abstract: *Teachers are at the heart of the learning-teaching process. The education system which needs to be reformed has two important legs related to the teaching process: initial teacher education and teacher development. Teachers' attitude towards teacher learning and development is a pivotal issue facing the education world. The problem with initial teacher education is with which skills and knowledge student-teachers will be equipped during their studies whereas the problem with professional development is the attitude teachers assume towards teacher learning. Teachers usually suppose their learning is over when they receive a degree. However, teacher learning is a lifelong or continuing process. The qualifications teachers acquire during university studies seem to become insufficient. The teachers who get stuck in a teaching rut need to find a starting point to evaluate their teaching styles and to enhance the quality of their teaching practices. Peer observation of teaching, which is widely-used for developmental, evaluative and peer review purposes at schools and universities, can be an effective alternative to learning to teach and teaching to learn. It can really produce better student outcomes through reflective teaching practices provided that it is tailored to meet teachers' needs, interests, expectations and goals. Teachers need a supportive, people-oriented and constructive atmosphere to improve their pedagogical skills and knowledge and to learn to excel in teaching. The attitudes they assume towards professional development can influence their willingness to adopt or resist waves of change and innovation in education. To measure this attitude, the survey conducted at university showed that peer observation of teaching can enhance the quality of teaching and teachers' practice as well as encouraging them to discuss pedagogical issues openly. Teachers can be educated at university, but following their graduation, they cannot be developed.*

Keywords: *development, evaluation, cooperation, reflection, change*

Makale Geliş Tarihi: 16.02.2016

Makale Kabul Tarihi: 23.03.2016

I. GİRİŞ

Yetkin bir öğretmen kariyeri boyunca öğrenmeye ve kendini yenilemeye devam eder. Mesleki gelişim öğretmen kadar öğrenci için de önemlidir. Yapılan bir araştırmada öğretmenin mesleki gelişimi ile öğrencinin akademik başarısı arasında önemli bir ilişki tespit edilmiştir (Guskey ve Sparks, 1996). Mesleki gelişimin ana amacı öğrencinin daha başarılı sonuçlara ve öğrenme hedeflerine ulaşmasını sağlamaktır. İlgi ve heyecanını kaybeden öğretmenin mesleki memnuniyet düzeyi oldukça düşüktür ve bundan kurtulmanın en iyi yolu mesleki gelişim faaliyetlerine katılmaktır.

Öğretmenin mesleki gelişimi, bireysel öğrenme ve birbirinden öğrenme olarak ikiye ayrılmaktadır. Öğretmenin kendi başına yaptığı mesleki gelişim etkinlikleri öğrenmeye

bireysel olarak devam etmeyi, öğretmenliği sorgulamayı ve mesleki memnuniyeti artırmayı amaçlamaktadır. İkinci tip mesleki gelişim etkinliği ise meslektaşla birlikte çalışmayı, paylaşmayı ve işbirliğini içermektedir.

Meslektaşla birlikte yapılan en etkili mesleki gelişim etkinliği öğretmen gözleme yöntemidir. Bu meslek gelişim modeli hem gözlenen hem de gözleyen için önemli bir deneyimdir (Buchanan, 2008). Gözleme yoluyla öğrenme modeli, mesleki gelişim için yeni bir vizyon ve bakış açıdır (Hirsch, 2009). Bu yeni vizyon; birlikte ders planı hazırlamayı, ders değerlendirmeyi, öğrencinin tutumunu, motivasyonunu ve başarısını gözden geçirme gibi bir çok ortak çalışmayı içermektedir. Öğretmenler, birbiriyle işbirliği yaptığı zaman daha iyi öğrenmekte ve kendilerini geliştirmektedir. Ortak akıl çerçevesinde yapılan müzakere ve tartışmalar öğretmenlikte mükemmeli aramada önemli bir rol oynamaktadır.

Diğer öğretmen gelişim etkinlikleriyle karşılaştırıldığı zaman, meslektaş öğretirken gözleme en etkili bir mesleki gelişim modeli olabilir. Gözleme, öğrenme, fikir alışverişi, ortaya çıkan sorunları çözüme, uygulama ve yansıtma yoluyla mesleki gelişimde ilerleme sağlanabilir. Uzun zaman ve çaba gerektiren soyut ve teorik birçok çalışmadan daha etkili olabilir. Gözlenen ve gözleyen, dil öğretimlerini sorgulayarak ve değerlendirerek bu kazanımları kendi sınıf ortamında uygulama ve yansıtma imkânı bulabilir.

Bu makalede ilk olarak öğretmen gözlemlenmenin tanımı yapıldı ve daha sonra gözlemlenmenin sebepleri tartışıldı. Gözlemlenmenin öğretmen için sosyal, kişisel ve mesleki bakımdan avantajları belirtildi. Ayrıca, gözleme boyunca öğretmenin karşılaştığı sorunlar ele alındı. Günümüzde birçok okul ve üniversitede farklı amaçlarla uygulanmakta olan öğretmen gözleme modelleri gelişme, değerlendirme ve işbirliği amaçlı olmak üzere sınıflandı. Daha sonra, etkili bir gözleme sürecinin safhaları araştırıldı. Öğretmen gözleme modeline karşı İngilizce öğretmenin tutum ve memnuniyetini belirlemek amacıyla Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İngilizce Hazırlık Okulu'nda görev yapan okutmanların katıldığı gelişme ve işbirliği amaçlı bir çalışma yapıldı. Daha sonra, bu mesleki gelişim projesini değerlendiren bir anket uygulandı ve İngilizce öğretmenlerinin öğretmen gözlemlemeye karşı tutumu belirlendi. Elde edilen veriler analiz edildi ve değerlendirildi. Bu bulgular ışığında, mesleki gelişim ve öğretmen eğitimi ile ilgili öneriler yapıldı.

A. Öğretmen Gözleme

Meslektaş gözleme, öğretmenlerin karşılıklı olarak birbirini gözlemlediği mesleki gelişim etkinliğidir. Bu mesleki gelişim modeli gözlenen ve gözleyen için önemli bir teşvik edici unsurdur (Nunan, 1996).

Meslektaş gözleme, hem mesleki gelişim hem de öğrenciye yansıtma bakımından etkili bir araç olabilir. Öğretmen gözleme modeli, öğretmene farklı öğretim tarzlarından, öğretimle ilgili farklı seçenek ve ihtimallerden haberdar olma ve bu gelişimi, değişimi ve yeniliği öğrenciye olumlu olarak yansıtma imkânı verebilir.

Bireye saygı, güven ve anlayışa dayalı olduğu için insan odaklı bir mesleki gelişim modelidir ve yapıcı ve destekleyici bir ortamda işbirlikçi anlayışla birlikte çalışmayı içerir. Bu ortamda insanlar arasında güven önemli bir unsurdur. Öğretmenler, karşılıklı destek ve güven ortamında gözlenen ve gözleyen arasındaki pozitif geri besleme sayesinde pedagojik bilgi ve becerileri geliştirme ve bunun öğrenciye yansıtma fırsatını yakalayabilir. Bu öğretmenin meslektaşıyla işbirliği yaparak birbirinin yeteneğini geliştirmesiyle gerçekleşebilir. Bell (2005,3) öğretmen gözlemlene modelini “meslektaşların karşılıklı destek sağladıkları işbirliğine dayalı bir mesleki gelişim aktivitesi olarak” tanımlamaktadır. Öğretmenler; gözlemler, tartışır, öğretim tarzlarını değiştirir ve farklı öğretmeye başlar.

Öğretmen gözlemlene yöntemi üniversite ve okullarda dil öğretim kalitesini artırmak, performans ölçme ve değerlendirme, hizmet içi mesleki gelişim ve öğretmenler arasında işbirliği gibi amaçlar için kullanılmaktadır.

Gözlemlene yoluyla mesleki gelişim; sınıf ortamında dersin hangi yönlerinin gözlemleneceğini, işbirliği yaparak destekleyici ve yapıcı bir anlayışla geri bildirim sağlamayı ve bunu öğrenciye yansıtmayı içermektedir.

B. Öğretmen Gözlemlenenin Amaçları

Öğretmen gözlemlene projesinin üç önemli amacı vardır: mesleki gelişim, öğretmenin performansını ölçme ve değerlendirme ve verilen dil eğitimin kalitesinin kontrolüdür.

Bu tür mesleki gelişim modelinin amacı öğretmenlerin karşılıklı olarak birbirinin meslek gelişimine katkıda bulunmasıdır. Öğretmenin öğretmenlik kültürüyle ilgili öğreneceği çok şey vardır. Bu tür gelişme amaçlı programlar, öğretmenin farkındalığını artırır ve öğretim tarzını değerlendirme fırsatı verir. Öğretmenin öğrendiğini öğrenciye yansıtmasına dayanmaktadır. Gözlemlenenin amacı bu deneyimden öğrenmek ve faydalanmaktır (Richards ve Farrell, 2009).

Bu modelin diğer bir amacı yöneticinin öğretmen performansını ölçmesi veya denetlemesidir. Performans ölçme amaçlı gözlemlene yargılamaya ve değerlendirmeye dayalıdır, bundan dolayı öğretmen için oldukça stresli bir süreçtir. Bu süreç boyunca öğretmen gelecek endişesi taşır ve bu yüzden genellikle negatif bir tutum gösterir. Ayrıca, bu süreçte öğretmeni en çok endişelendiren şey performansının iş yerindeki geleceği ile ilgili amaçlarla ölçülmesidir. Öğretmenin öğretmen eğitimcisi tarafından gözlemlene bazı uluslararası sertifika programlarında (CELTA ve DELTA) yaygın bir süreçtir. Bu programlara katılan adayların dersleri çeşitli gözlemciler tarafından ciddi olarak gözlemlenir, geri bildirim verilir ve değerlendirilir.

Ayrıca, kaliteli eğitim politikasına sahip olan kurumlar, eğitimde genellikle mükemmel sağlamanın arayışı içerisinde. Kurum içerisinde kaliteyi tesis etmek için öğretmenin verdiği dil eğitimi sürekli sorgulanır ve değerlendirilir. Bunun en önemli sebebi içinde yaşadığımız rekabet ortamında markalaşmaya önem veren kurumlar, mükemmel

olmak için yarışmaktadır. Bundan dolayı belirlenen hedef ve standartları yakalamak için dil öğretimi düzenli olarak sorgulanmakta ve denetlenmektedir. Kurumlar arası rekabetin yanında kurum içi rekabet öğretmeni kaliteli dil öğretimi sağlamaya ve mesleğinde başarılı olmaya zorlamaktadır. Bunu ülkemizde uygulayan az sayıda eğitim kurumu vardır ve bu eğitim kurumlarının yüksek standartlara sahip olduğu görülmektedir. Bundan dolayı, bu standartları gerçekleştirecek rekabete ve gelişime açık öğretmenler seçilmektedir.

C. Öğretmen Gözlemlenmenin Avantajları

Okul ve üniversitelerde gittikçe yaygınlaşan öğretmen gözlemlenmenin mesleki, sosyal ve kişisel avantajları vardır. Az sayıda eğitim kurumu, öğretmenin alan bilgisini ve pedagojik becerilerini geliştirmenin yetkin veya yeterli bir öğretmen olmada ne kadar önemli olduğunun farkındadır. Öğretmen gözlemlenmenin amacı, eğitim kalitesini geliştirmeye katkıda bulunmak ve öğretmenliği etkin olarak uygulayabilmektir. Bu kurumlar, eğitim politikalarının bir parçası olarak istihdam ettikleri öğretmenin sürekli öğrenmeyi yaşamının bir parçası olarak görmesini beklemektedir. Bunun en önemli sebebi kaliteli eğitim hizmeti vererek rakipleriyle rekabet etmek ve onların önüne geçmektir.

Mesleki olarak gelişime ek olarak, gözlemlenme yoluyla mesleki gelişimin sosyal açıdan öğretmene birçok faydası vardır. Öğretmenlikle ilgili sorun ve kaygıların tartışıldığı ortamlarda karşılıklı etkileşim yoluyla bilgi alışverişinde bulunabilirler. Bu tür etkinlikler, öğretmenlerin birbirleriyle fikir ve tecrübelerini paylaşarak sosyalleşmesini sağlayabilir. Bell ve Maldenovic (2006) öğretmen gözlemlenme yöntemini profesyonellerin birbirine karşılıklı güven ortamında işbirliğine dayanan bir mesleki gelişim etkinliği olarak görmektedir. Ayrıca, bireyler en iyi birbiriyle işbirliği yaptığı zaman sosyal ortamlarda öğrenmektedir. Öğrenme, sosyal işbirlikçi bir etkinliktir.

Mesleki ve sosyal avantajlarına ek olarak, öğretmenin kişisel nitelikleri gözlemlenmenin başarısında önemli bir rol oynar. Bundan dolayı, öğretmenler arasındaki destekleyici, yapıcı ve pozitif bir ilişki öğretmen gözlemlenme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Birbiriyle fikir ve önerileri açık, şeffaf ve yapıcı bir şekilde paylaşması her iki taraf için önemlidir. Öğretmen gözlemlenme dikkatle ve profesyonelce yapıldığı zaman, öğretmenler arasındaki ilişkileri pozitif olarak etkileyebilir. Birey odaklı bir mesleki gelişim yöntemi olduğu için gözlemlenme, öğretmenin öz güvenini geliştirebilir. Bu yüzden, öğretmenlik becerilerini geliştirmenin önemli bir aracı olarak görülebilir (Bell, 2005). Ayrıca, kendi kendini yönlendirmeyi öğretir ve farkındalığı artırır. Öğretmen, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varır ve bunları geliştirmek için sürekli dil öğretimini sorgulamaya ve değerlendirmeye ihtiyaç duyar.

D. Öğretmen Gözlemlenmenin Dezavantajları

Avantajlarına ek olarak, öğretmen gözlemlenmenin birçok dezavantajı vardır. İlk olarak, bu sürecin gizli kalması önemli sorundur ve öğretmenlerin birbirini gözlemlenmesi endişeli ve stresli bir ortam yaratabilir (Fowler, 1996). Gözlemlenmenin zorla ve kurum

politikalarından dolayı yapılması diğer bir dezavantajdır. Şeffaf ve hesap verebilmek karşılaşılan diğer önemli sorunlardandır. Birçok öğretmen yaptığı işin bir başkası tarafından sorgulanmasını onaylamayabilir. Ayrıca, deneyimsiz bir öğretmenin gözlemlene sonucunu vereceği geri bildirim kaliteli ve etkili olmayabilir. Hedeflenen sonuçlara ulaşamayacağı için verimli olmayabilir ve zaman kaybına sebep olabilir (Fowler, 1996). En önemli problem akademik özgürlüğe karşı tehdit olarak algılanmasıdır. Öğretmenin performans ölçme ve değerlendirme amaçlı gözlemlenmesi özgürlüğü zorlayabilir. Örneğin, birçok okul ve üniversitede performans değerlendirme amaçlı uygulanan anketler bile bazı öğretmen ve akademisyenler tarafından desteklenmemektedir. Yönetim tarafından kontrol veya denetleme amaçlı gözlemlenmeler mesleki gelişime katkı sağlamayabilir. Gözlemlenmeyi yapan kişinin ne kadar nesnel veya tarafsız olacağı da önemli sorunlardan biridir. Bu yüzden, denetleme amaçlı gözlemlenmeler mesleğinde yetkin kişiler tarafından yapılmalıdır.

E. Öğretmen Gözleme Modelleri

Öğretmen gözleme; gelişme, değerlendirme ve işbirliği amaçlı olmak üzere üç modele ayrılır (Gosling, 2005). Değerlendirme modeli, kurumsal politikalar doğrultusunda performans ölçme ve değerlendirme amaçlı yapılan yargılamaya dayalı bir gözleme türüdür. Gelişim amaçlı model ise öğretim kalitesini geliştirmeyi ve bunu öğrenciye yansıtmayı hedeflemektedir. İşbirliğine dayalı model, bölüm içerisinde mesleki bilgi ve becerileri geliştirmeye yönelik mesleki gelişim kültürü oluşturmaya yöneliktir. Bu modelin ana amacı öğretmenler arasında öğretimle ilgili konuları yapıcı ve destekleyici bir ortamda tartışmaya açarak sürdürülebilir bir gelişme ortamı yaratmaktır. Bu model, mesleki ve kişisel gelişimi sağlamak için öğretmene yeni fırsatlar sağlayabilir (Benneth ve Barp, 2008). Donnelly'ye göre ikinci ve üçüncü modellerin ortak özelliği gelişmeci, öğretim tarzını sorgulayıcı, işbirlikçi ve bu değişimi öğrenciye yansıtmaya dayalı olmasıdır (Donnelly, 2007).

F. Öğretmen Gözlemede Geri Bildirimin Önemi

Öğretmenler ders gözleme sonunda birbirine geribildirim verir ve alır. Öğretmen eğitiminde geri bildirim, öğretmenlerin gözlemlenmeyi sorgulamak ve değerlendirmek için birbirine verdikleri cevaplar olarak görülebilir. Geri bildirim yazılı ve sözel olabilir. Sözlü geri besleme öğretmenin endişeli, savunmacı ve hassas olmasına neden olabilir. Yazılı geri bildirim daha resmi olabileceği için üslup resmi veya yarı resmi olabilir. Bu tarz, gözlemcinin kelimelerin üzerinde daha fazla düşünüp ifade etmesini sağlayabilir. Ayrıca, bu yüzden daha kapsamlı bir değerlendirme yapılabilir.

Geri besleme ve elde edilen gelişimi öğrenciye yansıtmaya birbirini tamamlayan önemli unsurlardır. Bundan dolayı, gözleyen öğretmen tarafından verilen geri bildirim gözlenen öğretmenin bilgi ve becerisini değerlendirme açısından kariyerinde dönüm noktası olabilir. Öğretmenin aldığı etkili geri bildirim öğrenciye yansır ve dil öğretim kalitesini artırır. Etkili geri bildirim birçok önemli özelliği bulunmaktadır:

- Ders odaklıdır; gözlemcinin tespitleri dersten örneklerle desteklenir. Somut verilere dayanır. Ayrıca, yetkin öğretmenlerin verdiği örnek video derslerden yararlanabilirler.
- Etkili öğretimin örneklerinden bahsedilir. Dil öğretimi alanında uzmanların konuyla ilgili görüş ve düşüncelerinden yararlanılabilir.
- Kişiselleştirmeden kaçınılır ve sonuç odaklı olur. Kullanılan dil yapıcı olmalı ve “biz” dili kullanılmalıdır.
- Geribildirim, öğretmenin yeni bilgiyi öğretimine yansıtmasını teşvik eder; bu da farklı öğretim olarak sonuçlanabilir. Bu yüzden, öğretmenin kariyerinde bir fark yaratılabilir.

II. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

FSM Üniversitesi Mesleki Gelişim Merkezi 2010 yılından itibaren üniversitede görev yapan İngilizce okutmanlarına yönelik hizmet içi kurslar organize etmektedir. 2014-2015 akademik yılında yaklaşık olarak bir dönem süren öğretmen gözlemlene projesi tasarlandı ve uygulandı. Bu öğretmen gözlemlene projesi, hazırlık okulunun verdiği dil öğretiminin kalitesini attırmak için İngilizce okutmanlarının mesleki gelişimi amacıyla yapıldı. Gözlemlene sürecinden sonra okutmanlara mesleki gelişim projesinden memnuniyeti ölçen ve bu araştırmanın metodu anket uygulandı.

A. Anketin Amaçları / Hedefleri

Bu projenin amacı üniversitede görev yapan İngilizce öğretmenin dil öğretim tarzını değerlendirmesini ve mesleki gelişim için bir başlangıç noktası bulmasını sağlamaktır. Bu anketin uygulanmasının ana sebebi ise öğretmen gözlemlenmenin öğretim kalitesine ne kadar katkıda bulunduğunu, öğretmenlik uygulamalarını geliştirip geliştirmediğini ve işbirliği çerçevesinde öğretimle ilgili sorunların öğretmenler tarafından yapıcı ve açık olarak tartışılıp tartışılmadığını ölçmektir.

B. Katılımcılar

FSM Üniversitesi'nde İngilizce Hazırlık Okulu'nda görev yapan yirmi İngilizce okutmanı gelişme ve işbirliği amaçlı mesleki gelişim projesine gönüllü olarak katıldılar. Proje tamamlandıktan sonra, öğretmen gözlemlene etkinliğine katılan bu yirmi öğretmene mesleki gelişime karşı tutumu ölçmek için anket uygulandı.

C. Anket

Öğretmen gözlemlene projesi tamamlandıktan yaklaşık olarak bir ay sonra, öğretmenin mesleki gelişime karşı tutumunu belirlemeyi amaçlayan Likert ölçeğiyle hazırlanan bu mesleki gelişim projesini değerlendiren Tablo 1'de görüldüğü gibi üç sorudan oluşan bir anket uygulandı.

Tablo 1: Anket soruları

	QUESTIONS	AGREE	NEUTRAL	DISAGREE
11	Peer observation of teaching enhances my practice.			
22	Peer observation of teaching enhances the quality of my teaching.			
33	Peer observation of teaching encourages open discussion of teaching and learning issues.			

2014-2015 akademik yılının ikinci döneminde yirmi İngilizce okutmanının gönüllü olarak katıldığı gelişme amaçlı öğretmen gözlemleme projesini değerlendirmek için bir anket yapıldı. Bu mesleki gelişim projesine bölüm politikasının bir parçası olarak karar verildikten sonra, bölüm koordinatörleriyle projenin detaylarıyla ilgili olarak toplantılar yapıldı ve her düzey koordinatörü tarafından gözlemleme için takımlar oluşturuldu. Takımlar oluşturulurken, ders gözlemleme sırasında gözleyen tarafından kullanılacak kontrol listesi hazırlandı. Ek 1’de sunulan kontrol listesi soruları derslerde dil öğretiminin belli yönlerine odaklanabilmek için özenle seçildi. Oluşturulan takımlar bir dönem boyunca birbirini gözlemleme fırsatı buldu. Öğretmenler gözlemleme sırasında kontrol listesindeki sorularla ilgili notlar alıp, ders sonrası değerlendirmeler yaptı. Değerlendirme safhasından sonra öğretmenler işbirliğine devam etti ve gelişimi öğrencilere yansıtma aşamasında birbiriyle mesleki tartışma ve fikir alışverişi yaptı. Daha sonra projenin değerlendirilmesi için Likert ölçeğiyle hazırlanan bir anket uygulandı ve öğretmenlerin öğretmen gözlemleme etkinliğine karşı tutumu ve memnuniyeti ölçüldü.

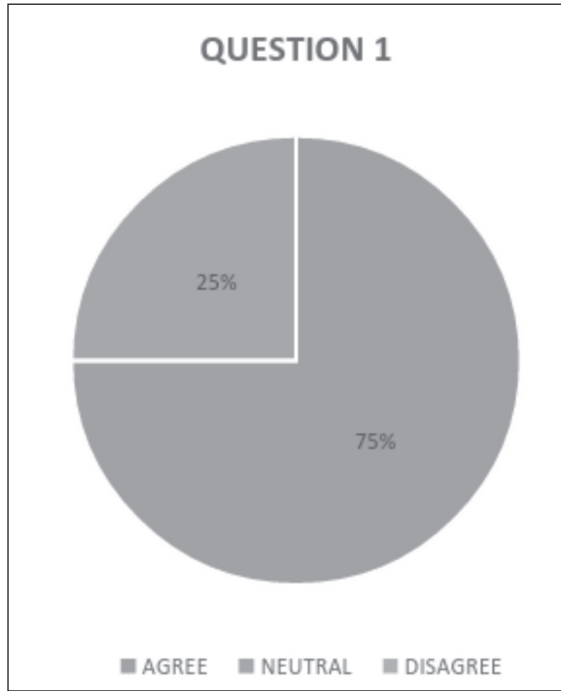
III. BULGULAR

Yirmi İngilizce öğretmenin katıldığı öğretmen gözlemleme mesleki gelişim projesini değerlendiren ankete göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Anket sonuçları

	QUESTIONS	TOTAL	AGREE	NEUTRAL	DISAGREE
1	Peer observation of teaching enhances my practice	20	15	5	-
2	Peer observation of teaching enhances the quality of my teaching	20	16	3	1
3	Peer observation of teaching encourages open discussion of teaching and learning issues	20	18	2	-

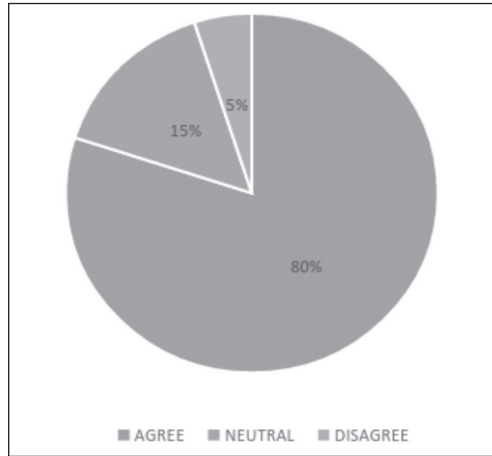
Şekil 1’de görüldüğü gibi, ankete katılan okutmanların yaklaşık olarak yüzde yetmiş beşi, öğretmen gözlemlene modelinin öğretmenliği daha iyi icra etme veya uygulama becerilerini geliştirdiğini düşünmektedir. Bu da yapılan mesleki gelişim projesinden memnuniyetin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu uygulama ve yansıtma odaklı projenin öğretmene yeni bir başlangıç noktası bulmasına fırsat verdiğini ve öğretmenliğini sorgulama ve değerlendirme imkanı bulduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, bu öğretmenler güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varabilir ve farklı öğretim seçenek ve olasılıklarından haberdar olabilir. Bu uzun vadeli proje sayesinde öğretmenler pedagojik bilgi ve becerilerini geliştirebilir. Örneğin, gözlemlene sırasında sınıf yönetimi ile ilgili olarak kendi tarzıyla meslektaşının tarzını karşılaştırma fırsatını bulmuş olabilir. Gözlemlene yoluyla öğretmenliğe karşı yeni bir bakış açısı kazanabilir. Tüm öğretmen geliştirme modelleri öğretmenliği daha etkili ve kaliteli uygulamayı ve icra etmeye dayanmalıdır. Öğretmen gözlemlenmenin başarısının anahtarı pratikte uygulanabilir olmasıdır. Öğretmen gözlemlene projesi yansıtımalı bir mesleki gelişim modelidir, bundan dolayı yeni kazanımları pratikte uygulamaya dayalıdır.

Şekil 1: Peer observation of teaching enhances my practice.

Şekil 2’de görüldüğü gibi, katılımcıların yüzde sekseni yapılan öğretmen gözlemlene projesinin öğretmenlik kalitesini geliştirdiğini ifade ederken, katılımcılardan biri bu pro-

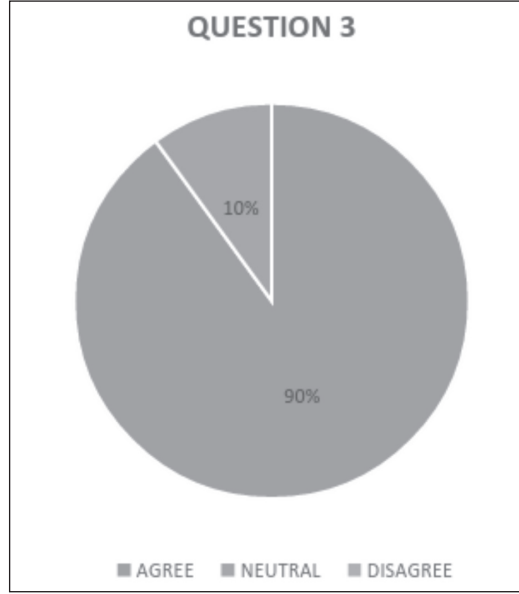
jenin öğretmenlik tarzına hiç bir fark yaratmadığını düşünmektedir. Öğretmen gözlemleme; yansıtma dayalı, sonuç ve uygulama odaklı bir modeldir ve bu yüzden, öğretmen bu projenin diğer mesleki gelişim modellerinden daha faydalı olabileceğine inanmaktadır. Öğretmen gözlemleme modeli, öğretmene teori ile pratiği birbirine bağlama fırsat vermektedir. Meslektaştan öğrendiğini uygulayabilecek ve öğrenciye yansıtacaktır. Öğrenci açısından daha iyi öğrenme sonuçları verebilir. Mesleki olarak kendisini geliştirmeye ihtiyaç duyan öğretmen, öğretim kalitesini geliştirmeli ve mükemmel olmaya çalışmalıdır. Öğretmen gelişimi gelişme ve işbirliği amaçlı yapılırsa, öğretim kalitesine çok katkı yapabilir. Bu projeyi destekleyen öğretmenler, gözlemlemenin kendilerine çok şey katabileceğini iddia etmektedir. Öğretmenliği kısır döngü veya sıkıcı bir durumda olan ve mesleki beklentileri zayıf olan meslektaşlar, bu bitmişlik duygusundan kurtulabilir. Çok iyi tasarlanmış bir öğretmen gözlemleme projesi, öğretmenin kendisini yenilemesine, bilgi ve becerisini geliştirmesine katkı sağlayabilir.

Şekil 2: Peer observation of teaching enhances the quality of my teaching.

Şekil 3'de görüldüğü gibi, ankete katılan okutmanların yüzde doksanı, öğretim ve öğrenme kültürünü içeren konular hakkında açık olarak tartışabildiklerini belirtmektedir. Bu da öğretmen gözlemlemenin gelişme ve işbirliği odaklı olursa, öğretmenler arasında güven inşa edilebileceğini göstermektedir. Yapıcı ve teşvik edici bir ortamda öğretmenler dil öğretimi ve öğrenimiyle yaptığı zaman öğrendiğini göstermektedir. Öğretmenler, öğrenme ve öğretim sürecinde karşılaştığı konular ve sorunlar ile ilgili tartışmalar yapmaya ve muhtemelen her biri potansiyel vaka çalışması olabilecek öğretmenlik tecrübelerini ilgili düşüncelerini açık şekilde ifade edebilmektedir. Ayrıca, bölümde görev yapan okutmanların birbirine saygı duyduğunu söyleyebiliriz. Araştırmalar, öğretmenin en iyi birlikte çalıştığı ve işbirliği paylaşmaya teşvik edilmelidir. İşbirliği ve gelişme amaçlı öğretmen gözlemleme teşvik edici, anlamaya dayalı ve yapıcı olduğu için ankete katılanların çoğu bu süreci başarılı bulmaktadır. Özgüveni eksik ve içe dönük öğretmenleri kazanmanın en

iyi yolu işbirliğine teşvik etmek ve sosyal ortamda öğrenmesini sağlamaktır. Memnuniyet oranının yüksek olması demokratik bir ortamda eşit pozisyonda yapılan fikir alışverişinin çok faydalı olabileceğini göstermektedir.

Şekil 3: Peer observation of teaching encourages open discussion of learning and teaching issues.

IV. TARTIŞMA ve SONUÇ

1. Öğretmen gözlemlenme, en etkili ve en yaygın mesleki gelişim modellerinden biridir.
2. Öğretmen gözlemlenme, öğretmenin ufkunu ve vizyonunu geliştirebilir ve kariyerinde büyük bir fark yaratabilir.
3. Öğretmen gözlemlenme okul ve üniversitelerde gelişme ve işbirliği amaçlı kullanılmalıdır.
4. Gelişme amaçlı öğretmen gözlemlenme etkili bir mesleki gelişim modeliyken, performans ölçme ve değerlendirme odaklı öğretmen gözlemlenme mesleki gelişim ve ilerlemenin önünde bir engel olabilir.
5. Öğretmenlerin birbirini gözlemlenmesi ve pedagojik konuları açık ve yapıcı şekilde tartışması mesleki gelişim açısından çok faydalı olabilir. Gözlenen öğretmen, bu süreç boyunca gözleyen tarafından yargılanmamalı ve gözlemlenme anlamaya dayanmalıdır.
6. Öğretmen gözlemlenme yansıtma odaklı olması nedeniyle, öğretmenin mesleki gelişimine çok katkı sağlayabilir. Yansıtma odaklı bir mesleki gelişim modeli he-

deflenirse, öğrenciler daha başarılı öğrenme sonuçlarına ulaşabilir ve akademik başarıları yüksek olabilir.

7. Öğretmen gözlemlenebilir modeli, öğretmenin pedagojik bilgi ve becerileri yenilemesine, alanındaki değişim ve yenilikleri takip etmesine neden olabilir. Bütün bu kazanımlar, bir öğretmenin kariyerinde mükemmel bir dil öğretimi için gerekli olan önemli unsurlardır.
8. Öğretmen gözlemlenebilir; bireye özgü öğretim tarzının, takip edilen programın, sınıf yönetiminin deneyimli birisi tarafından gözlemlenerek onaylanıp veya onaylanmaması veya geliştirilmesi anlamına gelir.
9. Öğretmen gözlemlenebilir basit, esnek ve daha fazla öğretmenin katılımını teşvik etmek için erişilebilir olmalıdır. Bu gibi mesleki gelişim modelleri daha kolay, uygulanabilir, eğlenceli, ilginç, pratiğe yönelik ve faydalı hale getirilmelidir.
10. Öğretmen gözlemlenebilir, öğretmene dil öğretiminin tarzını sorgulama, değerlendirme ve bunun sonucunda mesleki gelişim için bir başlangıç noktası bulmasına fırsat verebilir.
11. Öğretmen gözlemlenebilir, öğretmenin farkındalığını artırır. Öğretmenin güçlü ve zayıf yönlerine ek olarak, farklı öğretim yöntemlerinden haberdar olmasını sağlar.
12. Öğretmen gözlemlenebilir uygulamaya dayalıdır ve teorik bilgilerin pratikte kullanımını sağlayabilir. Bu modelin başarısının anahtarı öğretmene teori ile pratiği birbirine bağlama imkanı vermesidir.
13. Öğretmen gözlemlenebilir, eğitim kurumları için birçok nedenden dolayı sürdürülebilir bir mesleki gelişim modeli olabilir. Örneğin, öğretmen eğitimcisine gereksinim olmaması, yansımaya dayalı olması, ekonomik olması.
14. Eğitim kurumları, sürekli öğrenmeyi ve mesleki gelişimi önemsemeli ve kurum kültürünün önemli bir parçası haline getirmelidir. Mezuniyet sonrası, iş hayatında öğretmenin hizmet içi eğitimine önem verilmelidir.
15. Ülkemizdeki üniversitelerde verilen öğretmen eğitimi ihtiyaçları karşılayamamakta ve onları geleceğe hazırlayamamaktadır. Üniversitelerdeki öğretmen eğitimi tamamen yeniden tasarlanmalıdır ve geleceğin öğretmenlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde geliştirilmelidir.
16. Mesleki gelişim, eğitimde mükemmeli arayan kurumların vazgeçilmez bir parçası olmalıdır.
17. Öğretmenin gelişimi, yaşam boyu öğrenmeyi ve sürekli eğitimi içeren uzun bir süreçtir. Öğretmen sürekli kendini yenilemeli ve alanındaki yenilikleri takip etmelidir.
18. Öğretmen eğitimi ve mesleki gelişimin kalitesini arttırmadan eğitim sisteminde reformlar gerçekleştirmek zor görünmektedir. Kaliteli bir eğitimin kaliteli öğretmenler yetiştirmekten geçtiği iyi bilinmelidir.

19. Öğrenci-öğretmenlerin üniversitelerde hangi bilgi ve becerilerle donatılması konusunda eğitim uzmanlarının bir araya gelip uzlaşmaları gerekmektedir.
20. Öğretmen yetiştirme politikasını gözden geçirilmeli ve okullarla öğretmen yetiştiren fakültelerin işbirliği yapması sağlanmalıdır. Eğitim politikası ve buna bağlı olarak dil eğitim politikası yenilenmelidir.
21. Okulların ve üniversitelerin yönetim anlayışı değişirse, öğretmenler ve akademisyenler kendilerini yenilemek ve geliştirmek zorunda kalırlar.
22. Üniversiteler, geleceğin öğretmenlerinin okullarda geçirdiği staj süresini artırması gerekmektedir. Öğrenci-öğretmenler, dört yıllık lisans eğitiminin en az yarısını okullarda staj veya uygulama yaparak geçirmelidir.
23. Okullarda mesleki gelişim sevdirilmeli, teşvik edilmeli ve cazip hale getirilmelidir. Öğretmene maddi ve manevi olarak birçok avantaj sağlamalıdır. Örneğin bu tür programlara katılanlar için maddi teşviklerin yanında, yurt dışı ve yurt içi gezilere katılmaları sağlanabilir.

Kaynaklar

- Bell, M. (2005). Peer observation partnerships in higher education. NSW, Australia: Higher Education Research and Development Society of Australasia Inc.
- Bell, A. ve Maldenovic, R. (2006). The benefits of peer observation of teaching for tutor development. *Higher Education*, 55(6), 735-752.
- Bennett, S. ve Barp, D. (2008). Peer observation: A case for doing it online. *Teaching in Higher Education*, 13(5), 559-570.
- Buchanan, J. (2008). Enhancing teacher education practice through professional learning conversations. *European Journal of Teacher Education*, 31(2), 215-217.
- Donnelly, R. (2007). Perceived impact of peer observation of teaching in higher education. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 19(2), 117-129.
- Fowler, B. (1996). Increasing the teaching skills of teaching assistants through feedback from observation of classroom performance. *Journal of Graduate Teaching Assistant Development*, 3(3) 95-103.
- Gosling, D. (2005). Peer Observation of Teaching. SEDA Paper 118 Birmingham: SEDA.
- Guskey, T., ve Sparks, D. (1996). Exploring the relationship between staff development and improvements in student learning. *Journal of Staff Development*, 17(4), 34-38.
- Hirsch, S. (2009). *Teacher Training at Cambridge*: Cambridge University Press.
- Nunan, D. (1996). *The Self Directed Teacher: Managing the Learning Process*. Cambridge: Cambridge University Press.

Richards, J. ve Farrell, T. (2009). Professional Development for Language Teachers. Cambridge: Cambridge University Press.

EK 1: ÖĞRETMEN GÖZLEMLEME FORMU

1. The teacher can motivate his or her students to learn.
2. The teacher promotes learner autonomy where students do some or a lot of work on their own.
3. There is too much teacher talking time. Is there enough student talking time? Who does the talking in class?
4. The teacher's voice is audible. Can the teacher vary his/her voice?
5. The teacher can give clear, simple and good instructions.
6. The students participate in the lesson. The teacher can create tasks that involve mandatory participation.
7. The teacher can vary student groupings: pair work, group work, whole-class teaching.
8. What sort of feedback does the teacher give – evaluation feedback, reformulation, follow-up questions?
9. The teacher corrects the student's mistake – by using facial expression, using gesture, using rising/falling intonation? Is the teacher careful about when and how to correct?
10. The lesson is well planned, full of creativity and fun.
11. How is the sequence of the lesson?
12. There a balance of language skills. The teacher can integrate skills.
13. The teacher presents a variety of activities. The activities are meaningful and communicative.
14. The students can personalise the knowledge.
15. The teacher is a good facilitator who can make learning happen smoothly and appropriately.
16. There is a good rapport between the teacher and the students in the classroom? There is a positive learning environment?
17. The teacher makes use of technology, interactive whiteboard, videos, pictures and cards.
18. The teacher can use the whiteboard well.
19. The teacher uses supplementary materials in the classroom. The teacher does some extra engaging activities.
20. The students learn English for communication or practising certain language items.